
Recenzovaný článek

Aktuální problémy a potřeby novodobých válečných veteránů (sociologický výzkum)

Current Problems and Needs of Modern War Veterans (sociological research)

Jaromír Ďuriš, Jiří Hodný

Abstrakt: Článek prezentuje vybrané poznatky a zjištění sociologického výzkumu, který byl zaměřen na identifikaci potřeb a problémů novodobých válečných veteránů, jimž končil služební poměr v roce 2018. Zjištěné výsledky výzkumu poukazují na opakované problémy v oblasti komunikace a předávání informací vojákům končícím ve služebním poměru, stejně tak nedostatečnou informovanost ve vztahu k nabídkám rezortu z hlediska poskytované péče a pomoci válečným veteránům. Subjekty zainteresované do systému péče o válečné veterány nedisponují vždy úplnými aktuálními informacemi, což může vést k negativním reakcím a postojům určité části vojenského personálu, že nastavený systém nedostatečně reaguje na problémy a potřeby vojáků, zejména před ukončením služebního poměru.

Abstract: The paper presents selected knowledge and findings of the sociological survey, which was focused on identifying the needs and problems of modern war veterans leaving the military service in 2018. The findings of the research point to recurrent problems in communication and information transmission to the ending soldiers in their service as well as the lack of information in relation to the resort's offers of care and assistance to war veterans. The subjects involved in the war veteran care system do not always have full current information, which may lead to negative reactions and attitudes of some military personnel that the setting system does not adequately respond to soldiers' problems and needs, especially before leaving military service.

Klíčová slova: Výzkum; veteráni; potřeby; problémy; Armáda České republiky; dotazník.

Keywords: Research; Veterans; Needs; Problems; Czech Armed Forces; Questionnaire.

ÚVOD

Sociologický výzkum potřeb a problémů novodobých válečných veteránů odcházejících ze služebního poměru byl proveden v souladu s úkolovým listem MO ČR č. 12/2017. Pracovníci Univerzity obrany ve spolupráci s Oddělením péče o válečné veterány odboru pro válečné veterány MO a Oddělením expertních služeb pro oblast lidských zdrojů Agentury personalistiky AČR identifikovali okruhy problémů k zadanému výzkumu, z nichž posléze vytvořili dotazník k provedení sběru dat u vybrané kategorie respondentů.

Výzkumný tým uvedené problémy zkoumal komplexně jako celek, který je tvořen nejen potřebami veteránů, ale také problémy souvisejícími s působením v zahraničních operacích, procesem odchodu ze služebního poměru, přípravou na práci mimo armádu a také vztahem vojáků k AČR po odchodu ze služebního poměru apod. Takto nastíněný projekt měl zadavateli umožnit vhled do širšího spektra problémů, které se válečných veteránů v současné době týkají.

K distribuci dotazníků byli ve spolupráci s Oddělením péče o válečné veterány vybráni personalisté a vrchní praporčíci útvarů AČR. Poučení personalistů bylo provedeno v rámci jejich metodického shromáždění dne 11. září 2018.

Sběr dotazníků byl naplánován od 13. září do 10. října 2018. Vzhledem k omezeným časovým a organizačním možnostem prostředníků byl termín sběru dat prodloužen a ukončen 20. listopadu 2018. Celkem se podařilo získat dotazníky od 80 respondentů, což je 61,5 % z celkového počtu respondentů. K důvodům nižší návratnosti lze řadit zejména obtížnou dosažitelnost respondentů na útvarech (účast na rekvalifikačních kurzech, výběr dovolené před ukončením služebního poměru apod.) a neochotu dotazník vyplnit. Vzhledem k omezenému časovému rámci, který měli tazatelé k dispozici a obtížné dostupnosti respondentů, lze počet osob, které se výzkumu aktivně zúčastnily, hodnotit jako úspěšný.

Kompletní výzkumná zpráva byla po ukončení výzkumu předána v souladu se zadáním objednavateli výzkumu.¹

1 METODY A DATA

Z metodologického hlediska byl jako základ pro zkoumání předmětné problematiky zvolen tzv. kvantitativní výzkum, založený na použití dotazníkového šetření u cílové skupiny respondentů. Za tímto účelem byl vytvořen vlastní strukturovaný dotazník, na němž se podílely všechny tři zainteresované skupiny výzkumného týmu z UO a MO. Pro ověření validity dotazníku byl proveden tzv. předvýzkum na vzorku několika respondentů splňujících kritérium statusu novodobých válečných veteránů odcházejících ze

¹ ĎURIŠ, Jaromír, Jiří HODNÝ, Jiří NEUBAUER, Radomír SALIGER a kol. Identifikace aktuálních problémů a potřeb novodobých válečných veteránů, účastníků zahraničních operací. *Výzkumná zpráva*. Brno: Univerzita obrany, 2018. 81 s.

služebního poměru. Volba dotazníku, jako základního výzkumného nástroje, byla učiněna s ohledem na časové, organizační, personální i finanční limity výzkumu. V rámci dalších možných výzkumných šetření by však bylo vhodné zvažovat i jiné možnosti sběru dat, a to využití rozhovorů, případně dotazování s využitím online výzkumných nástrojů. K detailnějšímu seznámení s metodologií výzkumů lze čtenáře odkázat například na publikace pojednávající o kapitolách z metodologie sociálních výzkumů², nebo základů sociologického výzkumu.³

Dotazník použitý ve výzkumu obsahoval celkem 49 otázek. Jako celek byl strukturován do několika relativně samostatných částí. První část byla zaměřena na působení válečných veteránů v zahraničních operacích, druhá část se věnovala otázkám blížícího se odchodu ze služebního poměru, další část zkoumala názory respondentů na informace o pomoci různých složek ministerstva obrany veteránům a jejich potřebám, další část se věnovala záměrům a zkušenostem s hledáním práce a obsahem poslední části dotazníku bylo zjištění demografických údajů.

Je důležité upozornit, že výzkumných šetření orientovaných na oblast potřeb a problémů novodobých válečných veteránů je zatím spíše poskromnu. Z poslední doby lze zmínit například výzkumnou zprávu kolektivu autorů Laštůvkové, Brnuly a Kucnera pojednávající o životech a problémech novodobých válečných veteránů v České republice.⁴ Dále možno uvést studii Viktora Meci o analýze hlavních problémů novodobých válečných veteránů mimo činnou službu s důrazem na uplatnění na trhu práce.⁵ V poslední době byla problematika válečných veteránů také zahrnuta coby dílčí součást kontinuálních výzkumů „Armáda a veřejnost“.^{6 7}

1.1 Výběrový soubor a sběr dat

Výzkumný tým, v souladu se zadáním plynoucím od zadavatele, zvolil za respondenty novodobé válečné veterány odcházející ze služebního poměru do konce roku 2018. Takto vymezený výzkumný soubor představoval jistý kompromis mezi očekáváními

² REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

³ ĎURIŠ, Jaromír. *Základy sociologického výzkumu pro velitele-leadery: studijní text*. Brno: Univerzita obrany v Brně, 2020. ISBN 978-80-7582-133-1.

⁴ LAŠTOVKOVÁ, Jitka, BRNULA, Peter a Pavel KUCLER. *Život a potřeby novodobých válečných veteránů v České republice. Výzkumná zpráva z výzkumného projektu SGS FSE UJEP v Ústí nad Labem*. Ústí nad Labem: Katedra sociální práce, Fakulta sociálně ekonomická, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2017. ISBN 978-80-7561-078-2.

⁵ MECA, Viktor. *Analýza hlavních problémů novodobých válečných veteránů mimo činnou službu s důrazem na uplatnění na trhu práce*. *Vojenské rozhledy*, 2011, roč. 20 (52), č. 2, s. 114–129, ISSN 1210-3292.

⁶ HODNÝ, Jiří, BALLOVÁ, Nataša a Radomír SALIGER. „Armáda a veřejnost 2009“. *Výzkumná zpráva*. Brno: Univerzita obrany, 2009. 90 s.

⁷ BALLOVÁ, Nataša, HODNÝ, Jiří, PAVLÁT, Jiří a Radomír SALIGER. „Zahraniční mise a partnerské soužití“. *Výzkumná zpráva*. Brno: Univerzita obrany, 2008. 71 s.

a potřebami zadavatele výzkumu a reálnými možnostmi výzkumného týmu v rámci vymezeného časového období oslovit zainteresované osoby. Oddělením péče o válečné veterány bylo identifikováno 130 respondentů, jichž se výzkumný problém týkal. Zvolené řešení v žádném případě neznamená snahu přehlížet ostatní kategorie válečných veteránů, osoby, jimž služební poměr skončil již v předchozích letech, případně jsou již ve věkových kategoriích starobních důchodců. Tyto kategorie válečných veteránů budou objektem dalších výzkumných šetření, jež jsou resortem MO momentálně připravovány, a jejichž realizace se předpokládá v následujících letech, včetně kontinuální realizace s opakovanou periodicitou.

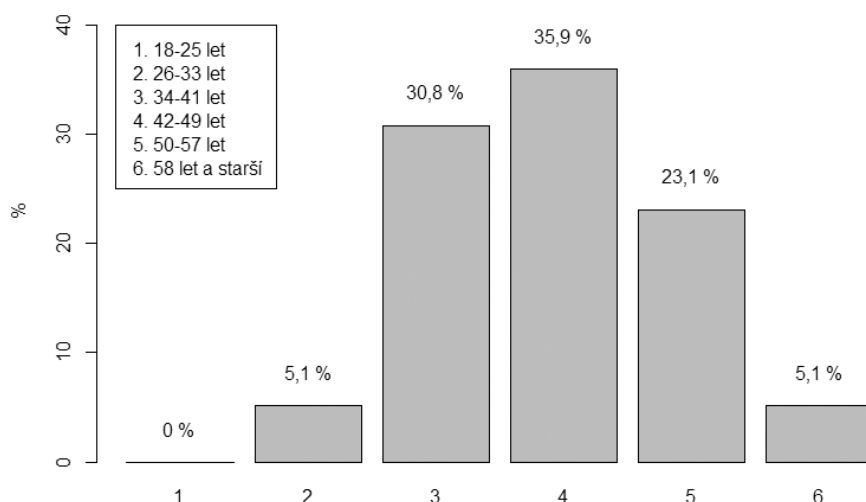
V rámci provedeného výzkumu se nejčastěji veteráni zúčastnili 1–3 zahraničních operací, 76,2 % ze zkoumaného vzorku. Téměř čtvrtina oslovených respondentů má za sebou čtyři a více zahraničních operací. Jednalo se o téměř všechny zahraniční operace, jichž se Armáda České republiky od 90. let minulého století účastnila. Pokud jde o samotný pojem válečný veterán, vycházeli jsme v našem šetření ze zákonné definice dle zákona č. 170/2002 Sb., O válečných veteránech, ve znění pozdějších předpisů.⁸ Po splnění zákonem definovaných podmínek musí voják požádat o vydání osvědčení Ministerstvo obrany.

Většina respondentů při opětovném zvažování prvního vyslání do zahraniční operace by tuto skutečnost uvítala, jde o téměř dvě třetiny oslovených (57,7 %), významná část by vyslání do zahraniční operace vnímala jako povinnost (34,6 %). Pouze nepatrná část by se snažila výjezdu do mise vyhnout, případně by nechtěla vyjet za žádnou cenu (necelých 8 %). S těmito skutečnostmi koresponduje i pocit hrdosti na status válečného veterána, který převažuje u výrazné většiny oslovených osob (přes 83 %). Pouze malá část zkoumaných jedinců není hrdá na to, že je válečným veteránem (necelých 8 %).

Nejvíce respondentů bylo ve věku 42–49 let (35,9 %), dále z hlediska počtu oslovených následovala věková kategorie 34–41 let (30,8 %) a potom kategorie 50–57 let (23,1 %). Zastoupení zbylých kategorií je vidět v následujícím grafu č. 1.

⁸ *Zákony pro lidi: Zákon č. 170/2002 Sb.* [online], 5. 3. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-170#p3>

Do jaké věkové kategorie patříte?

Graf č. 1: Struktura souboru podle věku

Z hlediska zařazení k hodnostnímu sboru byl výběrový soubor strukturován následovně: Nejvíce respondentů bylo v hodnostním sboru praporčíků (35,4 %), dále vyšších důstojníků (27,8 %) a poddůstojníků (20,3 %). Nižší důstojníci byli zastoupeni celkem 11,4 %. Nejméně, čtyři respondenti, byli v kategorii mužstva.

Podle hlediska odsloužených let bylo ve výběrovém souboru nejvíce respondentů s odslouženým počtem více než 19 let (68,4 %), dále 21,5 % respondentů mělo odslouženo 15–19 let. Dva respondenti měli odslouženo 5–9 let a šest respondentů mělo odslouženo 10–14 let. Zhruba 10 % respondentů po odchodu z činné služby tedy nesplňovalo požadavek minim. 15 let odsloužených k přiznání výsluhového příspěvku.

1.2 Statistické zpracování dat

Statistické zpracování výsledků bylo provedeno pracovníky Univerzity obrany. Získané údaje od respondentů byly z dotazníků přeneseny do datové matice v programu SPSS. Poté byly zpracovány tabulky absolutních a relativních četností odpovědí respondentů,

průměrné hodnoty, vybrané závislosti dvou proměnných a grafická znázornění výsledků výzkumu. Odpovědi respondentů na polootevřené otázky byly přepsány do samostatných příloh závěrečné zprávy. Standardní zápis dat do datové matice umožňuje s údaji i nadále statisticky pracovat, zjišťovat různé souvislosti mezi vybranými proměnnými a zhodnocovat tak informace získané od respondentů.

2 Hlavní výsledky výzkumu

Ve zkoumaném souboru jsou zastoupeni veteráni, kteří se zúčastnili 1–3 zahraničních operací, tj. 76,2 % ze zkoumaného vzorku. Téměř čtvrtina oslovených respondentů má za sebou čtyři a více zahraničních operací.

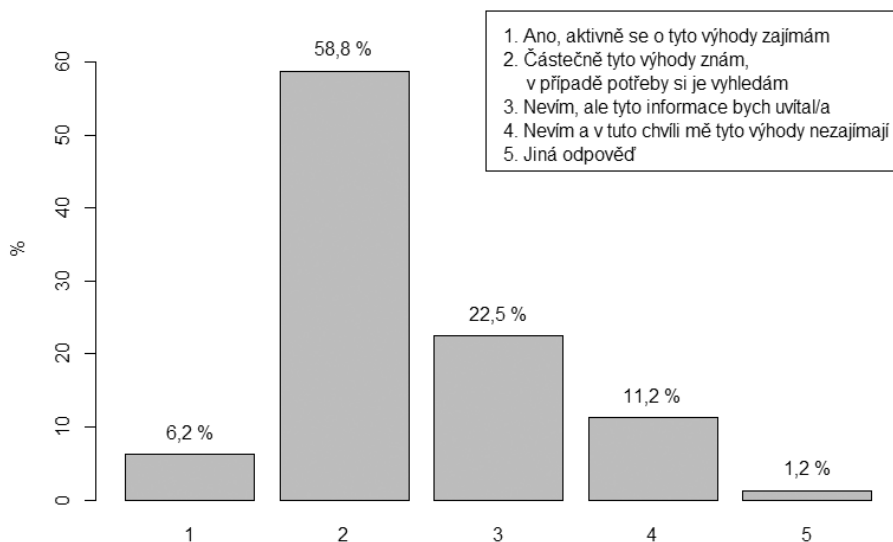
2.1 Vyslání do zahraniční mise

Na otázku, pokud by si respondenti měli představit, že by se dnes znovu uvažovalo o jejich prvním vyslání do zahraniční operace/mise, jaké pocity by to vyvolalo, většina by při opětovném zvažování prvního vyslání do zahraniční operace tuto skutečnost uvítala, jde o téměř dvě třetiny oslovených (57,7 %), významná část by vyslání do zahraniční operace vnímala jako povinnost (34,6 %). Pouze nepatrná část by se snažila výjezdu do mise vyhnout, případně by nechtěla vyjet za žádnou cenu. Výrazná většina dotazovaných se zároveň cítí být rozhodně nebo alespoň spíše hrdá na to, že je válečným veteránem/válečnou veteránkou (83,3 %).

2.2 Výhody statusu válečného veterána

Více než polovina dotázaných uvádí alespoň částečnou informovanost o výhodách válečných veteránů, schopnost si nezbytné informace v případě potřeby vyhledat, avšak pouze 6,2 % uvedlo, že o výhodách ví a také se o ně aktivně zajímá. Na druhou stranu 22,5 % respondentů informace o výhodách válečných veteránů nemá, ale zato by je uvítala. Informace o poskytovaných výhodách pro válečné veterány neví a v tuto chvíli ani nejsou zajímavé pro 11,2 % dotázaných, viz graf 2.

Víte, jaké výhody přináší status válečného veterána?

Graf č. 2: Informovanost o výhodách statusu válečného veterána

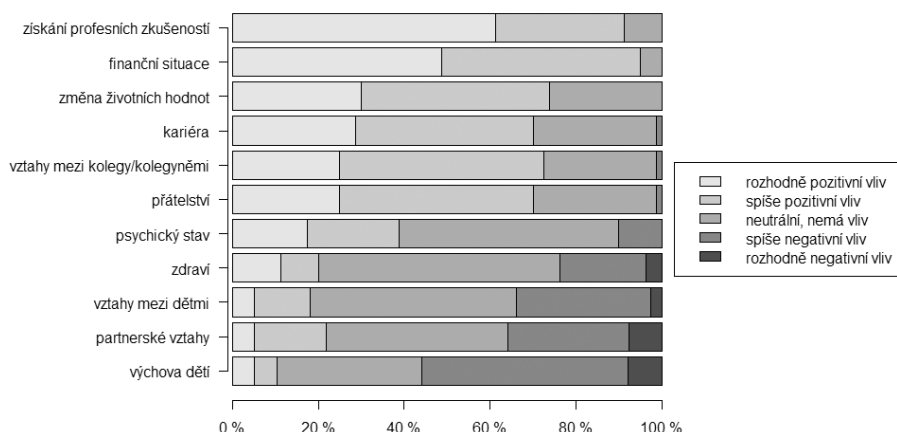
2.3 Dopady účasti v zahraničních operacích

Pokud jde o vnímání dopadů účasti v zahraničních operacích, lze konstatovat převažující pozitivní vliv zejména v oblastech získání profesních zkušeností (91,3 %, z toho za rozhodně pozitivní vliv to uvedlo 61,3 % oslovených), finanční situace (95,1 %, přičemž jako rozhodně pozitivní vliv to uvádí 48,8 % dotázaných). U oslovených respondentů měla účast v zahraničních operacích také rozhodně pozitivní vliv na změnu životních hodnot (30 %) a u 43,8 % se objevuje názor na spíše pozitivní vliv v této oblasti. K pozitivním dopadům účasti v zahraničních operacích se řadí i vlivy na kariéru, vztahy mezi kolegy/kolegyněmi a přátelství. Za kritičtější jsou vnímány dopady na výchovu dětí, partnerské vztahy, vztahy mezi dětmi a na zdraví, byť celkově u těchto položek převažuje spíše neutrální hodnocení, viz graf č. 3.

Na otevřenou otázku „Popíšete nám, prosím, Váš nejlepší zážitek z mise?“ odpovědělo 70 % respondentů. Veteráni nejčastěji jako nejlepší zážitek z misí zmiňovali dobrý

kolektiv, vztahy důvěry a přátelství (19×), možnost spolupráce v mezinárodním prostředí (10×), návrat domů po ukončení zahraniční operace (8×), poznávání jiných kultur (5×) a prožití vánočních svátků s ostatními příslušníky mise (3×). Na opačnou otevřenou otázku „Popíšete nám, prosím, Váš nejhorší zážitek z mise?“ odpovědělo 67,5 % respondentů. Veteráni nejčastěji jako nejhorší zážitek z misí zmiňovali úmrtí kolegy vojáka (13x), raketové útoky, výbuchy IED, sebevražedné útoky na konvoje (13x), špatné vztahy s kolegy a nespokojenost s nadřízenými (10x), odloučení od rodiny a nepříznivé zprávy z domova (9x), špatné životní podmínky místního obyvatelstva (4x).

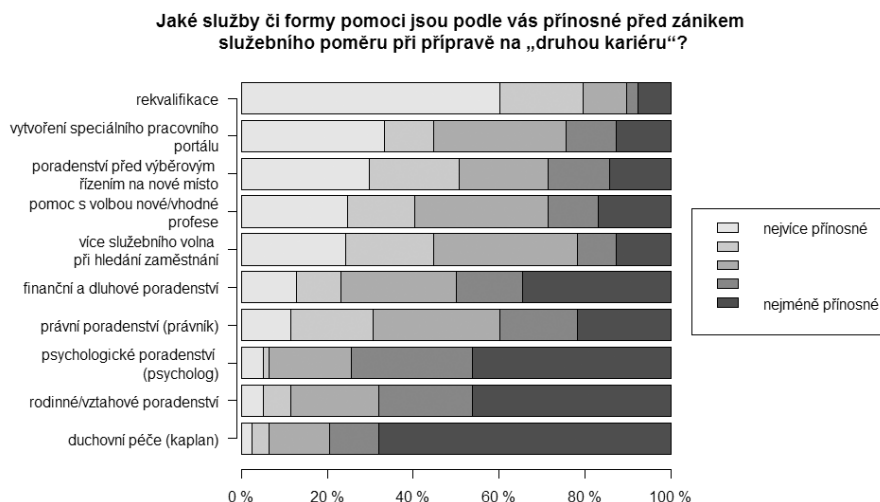
Jak vnímáte dopady své účasti v zahraničních operacích/misích v těchto oblastech?

Graf č. 3: Vnímání dopadů účasti v zahraničních operacích ve vybraných oblastech

2.4 Hodnocení pomoci před zánikem služebního poměru

Při hodnocení přínosnosti služeb či forem pomoci před zánikem služebního poměru výrazně dominuje přínos v podobě rekvalifikací (79,5 %). K přínosným formám pomoci respondenti řadí rovněž vytvoření speciálního pracovního portálu (44,8 %) a poradenství před výběrovým řízením na nové místo (50,7 %). Za vcelku přínosné lze považovat z hlediska hodnocení dotázaných i poskytování pomoci s volbou nové či vhodné profese (40,3 %) a případně navýšení poskytovaného služebního volna při hledání zaměstnání (44,9 %), viz graf 4.

Graf č. 4: Přínosnost služeb, forem pomoci před zánikem služebního poměru

2.5 Pomoc zaměstnavatele před ukončením služebního poměru

Za standardně využívanou pomoc ze strany resortu, upravenou i zákonem, lze označit poskytování služebního volna na hledání zaměstnání. Tuto pomoc využilo 70,4 % dotázaných. Necelé čtvrtině oslovených byla učiněna nabídka zaměstnání v resortu MO na pozici občanského nebo státního zaměstnance (22,4 %). Podobně byla zhruba čtvrtině dotázaných poskytnuta pomoc v podobě informací k administrativním povinnostem po odchodu z AČR (24,7 %). Pomoc s hledáním zaměstnání byla poskytnuta 19,1 % respondentů. Jako problém může být vnímáno poměrně vysoké procento dotazovaných, kteří uvedli, že neobdrželi informace ohledně komunikace s KVV (77,5 %), ani informace pro novodobé válečné veterány (možné výhody, informace o kontaktech na příslušná pracoviště resortu), což se týká 71,8 % dotázaných.

2.6 Poradenství při odchodu do civilu

K otázce zjišťující názory na potřebnost zvláštního poradenského pracovníka v AČR, který by pomáhal a poskytoval poradenství při odchodu ze služebního poměru, se 65 % dotázaných vyjádřilo pozitivně, takový pracovník, pracující výhradně s odcházejícími

vojáky či vojákyněmi, by byl potřebný. Stávající péči ze strany personalistů považuje za dostatečnou 22,5 % dotázaných, zatímco 12,5 % oslovených odpovědělo, že žádnou pomoc nepotřebuje.

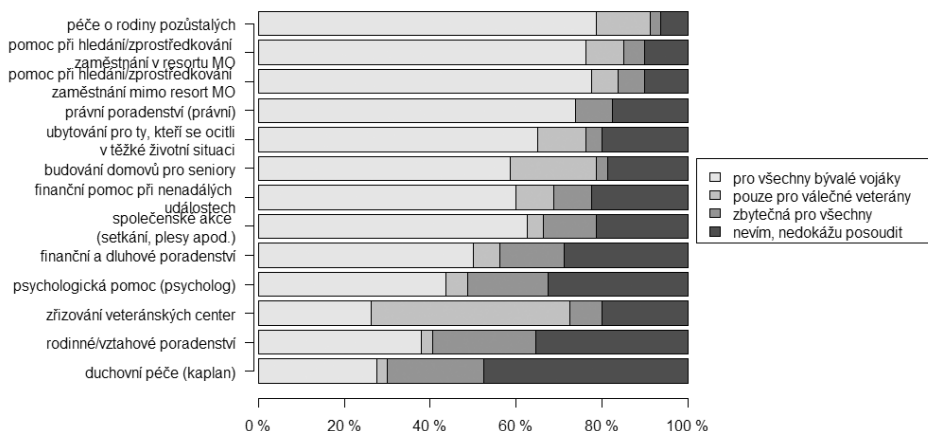
2.7 Nabídka rekvalifikací

Jednou z nejvíce užívaných forem podpory odcházejícím vojákům ze strany resortu MO je poskytování rekvalifikací. U hodnocení nabídky rekvalifikací poskytovaných resortem jsou postoje respondentů přibližně vyrovnané, přičemž 42,3 % považuje nabídku za dostačující a 45,1 % nabídku hodnotí jako nedostačující. Zbýlých 12,7 % dotázaných se o rekvalifikace nezajímá. U varianty, kde respondenti nabídku hodnotí jako nedostačující, jsou uváděny např. výroky: profesní osvědčení řidiče, strojní průkaz zemních strojů, oprávnění v oblasti zbraní; základní svářecí kurzy jsou v dnešní době málo, firmy požadují evropské zkoušky; rekvalifikace je mizerná, na základní funkci bez maturity vám nabídnou maséra a jiné kurzy k ničemu; (úplný výpis otevřených odpovědí je součástí závěrečné zprávy).

2.8 Pomoc resortu MO

Při posuzování toho, zda by měl resort MO v civilu pomáhat bývalým vojákům z povolání, případně pouze válečným veteránům v naznačených oblastech, se objevuje vcelku shoda v postojích, že by resort MO měl pomáhat spíše všem bývalým vojákům bez rozdílu, a nejenom válečným veteránům. Tato skutečnost může pochopitelně souviset i s tím, že většina vojáků bude postupně také splňovat kritéria přiznání statusu válečného veterána. Z naznačených oblastí se vymykají pouze položky rodinné či vztahové poradenství, duchovní péče (kaplan), kde se objevuje vyšší procento odpovědí nevím či nedokážu posoudit. U zřizování veteránských center logicky převládají názory, že by tato měla být pouze pro válečné veterány (46,3 %), viz graf 5.

Měl by resort MO i v civilu pomáhat bývalým vojákům z povolání, případně pouze válečným veteránům, v následujících oblastech?

Graf č. 5: Pomoc resortu MO bývalým vojákům z povolání nebo válečným veteránům

3 DISKUSE

Počty profesionálních vojáků, jimž je v průběhu aktivní vojenské služby přiznáván status válečného veterána, postupně narůstají. Za novodobé válečné veterány jsou označováni účastníci zahraničních operací, kterých se Česká republika, resp. tehdejší Československo, začala účastnit po roce 1989. První takovou misí bylo vyslání naší protichemické jednotky do Perského zálivu v roce 1990 pod hlavičkou OSN. Poté následovaly především mise v zemích bývalé Jugoslávie, v Iráku, Kosovu či Afghánistánu. Přehled aktuální misí, jichž se příslušníci AČR účastní, je uváděn na webových stránkách AČR.⁹

Počty účastníků v zahraničních operacích se za dobu angažovanosti naší armády vyšplhaly do tisíců. V námi zkoumaném souboru se více než 76 % osob zúčastnilo 1–3 zahraničních operací a téměř čtvrtina oslovených respondentů měla za sebou čtyři a více zahraničních operací. Skoro 89 % dotázaných také požádalo o přiznání statusu válečného veterána. Pouze 11 % respondentů o vydání osvědčení nepožádalo, přičemž jako důvody někteří uváděli, že se např. válečným veteránem necítí být, případně to pro ně není důležité, nebo se domnívají, že v misi nic nedokázali. Někteří se na podání žádosti o vydání

⁹ <http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/default.htm>

osvědčení o statusu válečného veterána teprve připravovali, eventuálně prozatím neměli dostatek času na podání žádosti.

Účast v zahraničních operacích se stává téměř běžnou a samozřejmou součástí života vojenských profesionálů. Většina vojáků je s touto skutečností vcelku dostatečně srozuměna a vnímají ji jako přirozenou součást své kariéry. Více než polovina respondentů by se k případnému opětovnému vyslání do mise stavěla pozitivně, třetina oslovených to dokonce vnímá jako povinnost spojenou s výkonem profesionální vojenské služby. Pouze necelých 8 % oslovených jedinců by se snažilo výjezd do zahraniční operace vyhnout, případně by nechtělo vyjet za žádnou cenu. Na druhou stranu vojáci logicky očekávají i určitý standard zajištění a uspokojování svých potřeb, a to ať již v průběhu kariéry, nebo i po jejím ukončení. Zde má resort MO stále jisté rezervy, a i do budoucna bude žádoucí oblast potřeb nejenom válečných veteránů nadále systematicky sledovat a hodnotit, zároveň i reagovat na případný vývoj a změny, které se mohou objevovat.

Ve vnímání dopadů účasti v zahraničních operacích převažuje aktuálně spíše pozitivní vnímání, a to hlavně v oblasti vlivu na získávání profesních zkušeností (rozhodně pozitivní vliv uvedlo přes 61 % oslovených). Pozitivní dopad je i v oblasti finanční situace (pro téměř polovinu zkoumaných představuje účast v misi rozhodně pozitivní vliv). Podobně pozitivně působí účast v zahraniční operaci na změnu životních hodnot, pozitivně může ovlivňovat další kariéru, vztahy mezi kolegy a kolegyněmi a přátelství.

Zjištěné výsledky výzkumu naznačují např. potřebu zlepšování v oblasti komunikace a informovanosti ve vztahu k nabídkám resortu MO, pokud jde o možnosti poskytované péče a pomoci válečným veteránům, ale i ostatním kategoriím vojenského personálu. Jednotlivé subjekty podílející se na této péči ne vždy pracují s aktuálními a úplnými informacemi, což může vyvolávat nežádoucí negativní reakce ze strany vojáků, jimž se blíží konec služebního poměru. Může to ovlivňovat například i názor, kdy skoro 43 % oslovených vnímalo rozhodnutí o ukončení jejich služebního závazku jako nespravedlivé a vadilo jim. Pouze třetině oslovených naopak toto rozhodnutí nevadilo a počítala s ním. Rozsah nabídky, např. v oblasti rekvalifikací, neodpovídá vždy potřebám odcházejícího personálu v takové míře, aby přechod do civilního prostředí byl, pokud možno, co nejméně problémový. I když kolem 42 % oslovených respondentů považuje nabídku rekvalifikací za dostatečnou, něco málo přes 45 % hodnotí nabídku naopak za nedostatečnou. V kontextu hodnocení přínosnosti služeb či forem pomoci před zánikem služebního poměru, kde u téměř 80 % zkoumaných výrazně dominuje přínos v podobě rekvalifikací, lze vyvodit, že vojenský personál očekává výraznější zlepšování v této oblasti ze strany resortu a nabídka rekvalifikací by se měla výrazněji zkvalitnit.

Ke zlepšování služeb by mělo docházet i v oblasti poradenství při odchodu ze služebního poměru. Respondenti by uvítali vytvoření speciálního pracovního portálu (skoro 45 %), i poradenství před výběrovým řízením na nové místo (téměř 51 %). Pozitivní reakce by byla i v případě vyčlenění pracovníka pro účely pomoci a poradenství při odchodu ze služebního poměru. O celkové úrovni a kvalitě informovanosti válečných veteránů svědčí rovněž poznatek, že téměř 74 % oslovených spíše nebo rozhodně neví, jakou pomoc mohou očekávat od odboru péče pro válečné veterány.

ZÁVĚR

K výsledkům výzkumu je pochopitelně nezbytné přistupovat s jistou dávkou obezřetnosti, a to vzhledem k počtu respondentů, kteří mohli být v této etapě osloveni, a kteří se reálně do výzkumu zapojili. V rámci výzkumu byla získána data od osmdesáti respondentů, vojáků z povolání, jimž v daném období končil služební poměr, a odcházeli do zálohy. Ačkoli jejich naprostá většina spadá do kategorie novodobých válečných veteránů, celkové počty této kategorie osob čítají několik tisíc osob. Nicméně výsledky získané i na takto relativně malém vzorku poukazují na některé problémy, které souvisejí s odchodem válečných veteránů z aktivní vojenské služby ve sledovaných okruzích.

Možná doporučení lze směřovat hlavně ke zkvalitňování komunikace resortu MO ve vztahu k odcházejícím vojákům, kterým zaniká jejich služební poměr, zvláště ve vztahu ke kategorii válečných veteránů, přestože více než polovina dotázaných uvedla alespoň částečnou informovanost o výhodách válečných veteránů, případně je sama schopna si nezbytné informace v případě potřeby vyhledat. Na druhou stranu skoro 23 % respondentů uvedlo, že nemá informace o výhodách válečných veteránů, přestože by je uvítala.

Za přetrvávající problém lze považovat situaci v oblasti poskytování rekvalifikací, ať již jde o celkové spektrum poskytované nabídky, nebo celkovou informovanost, kdy, kde, u koho a jakým způsobem o rekvalifikaci žádat. Komunikaci, pomoc a podporu nejenom pro kategorii válečný veterán, ale obecně všem odcházejícím vojákům z povolání nelze podceňovat. V souvislosti s předpokládaným nasazováním našich vojáků do zahraničních operací možno očekávat další nárůst počtu vojáků, kteří splní podmínky pro získání osvědčení válečný veterán. Zároveň budou očekávat odpovídající podporu a péči ze strany resortu po skončení vojenské kariéry. Ke zlepšení situace by částečně mohlo napomoci vyčlenění či zřízení míst poradenských pracovníků, kteří by pomáhali a poskytovali potřebné poradenství při odchodu ze služebního poměru. Resort MO prozatím reagoval pořádáním speciálních seminářů určených pro vojáky z povolání, kterým se blíží konec jejich služebního poměru, kde získávají základní informace související s touto skutečností.

V dalším období lze rozhodně doporučit kontinuální zjišťování názorové hladiny nejenom u této kategorie veteránů (tj. vojáků, kterým končí služební poměr a odcházejí do zálohy), ale u všech kategorií válečných veteránů, a to ve vztahu k uvedeným problémům a sledovat tak vývoj celkové situace v delším časovém kontinuu.

Je nutné reagovat na fakt, že počet profesionálních vojáků, splňujících kritéria na přiznání statusu válečného veterána, narůstá. I s ohledem na vysokou pravděpodobnost zapojování našich vojáků do zahraničních operací v budoucnosti lze oblast péče o potřeby válečných veteránů vnímat jako velmi aktuální a důležitou součást celkové péče resortu MO o lidské zdroje. Průběžně aktualizovaná a doplňovaná empirická data mohou sloužit jako významný podklad pro tvorbu a úpravy resortních strategických a koncepčních záměrů v oblasti péče o válečné veterány, zároveň mohou přinášet cenný poznatkový aparát sloužící k vytváření schopností resortu MO pružněji reagovat na případné změny se potřeby a problémy válečných veteránů.

SEZNAM ZKRATEK

AČR – Armáda České republiky
KVV – Krajské vojenské velitelství
MO – Ministerstvo obrany
MO ČR – Ministerstvo obrany České republiky
SPSS – Statistical Package for Social Sciences
UO – Univerzita obrany

Autoři: **Mgr. Jaromír Ďuriš, Ph.D.,** narozen 1970. Absolvent Vysoké vojenské pedagogické školy v Bratislavě (1992) a Univerzity obrany v Brně (2019). Prošel aktivní vojenskou službou u útvarů a zařízení AČR, působil na pedagogických funkcích na vojenských vysokých školách v oblasti sociologie. Po ukončení vojenské kariéry pracoval v civilní firmě. Nyní působí jako odborný asistent katedry leadershipu na Univerzitě obrany. Zabývá se problematikou organizačního chování, leadershipu a toxického leadershipu, metodologií sociologického výzkumu.

Mgr. Jiří Hodný, Ph.D., narozen 1965. Absolvoval Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, obor sociologie, a doktorské studium ve studijním programu Teorie obrany státu. V letech 1990–2004 působil na Vojenské akademii v Brně, po jejím zániku pracoval jeden rok na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Od r. 2005 je akademickým pracovníkem na Univerzitě obrany, v současnosti na katedře leadershipu. Absolvoval studium psychologických operací v John F. Kennedy Special Warfare Center and School v USA. V současné době se zabývá problematikou sociologie, vedení lidí a prováděním sociologických výzkumů pro potřeby AČR. Je členem redakční rady *The Journal of Slavic Military Studies*.

Jak citovat: ĎURIŠ, Jaromír and Jiří HODNÝ. Aktuální problémy a potřeby novodobých válečných veteránů (sociologický výzkum). *Vojenské rozhledy*. 2020, 29 (2), 062-075. ISSN 1210-3292 (print), 2336-2995 (on-line). Available at: www.vojenskerozhledy.cz